

RASTLINY OKOLO NÁS

Smrekovec opadavý – výnimka medzi ihličinami

Smrekovec opadavý môžeme vidieť pomerne často. Jeho latinské meno je *Larix decidua*, ľudovo sa nazýva červený smrek, niekedy i máj. V rámci botanického systému patrí medzi nahosemenné rastliny, zaraďuje sa do čeľade borovicovité (Pineaceae).

Rodové meno *Larix* nemá celkom jasný pôvod. Používal ho už Plínius v staroveku, základ tohto slova však možno vychádza z keltského výrazu *lar*, čo znamená masť, tuk a zrejme súvisí s podobou výťažku (živice), ktorá sa získava po narezávaní a navrtávaní kmeňov.

Vzrastom je táto drevina strom, dorastá až do výšky 50 metrov. Má štíhly kmeň s tmavohnedou kôrou – borkou a kužeľovitú korunu.

Mäkké ihlice smrekovca opadavého vyrastajú vo zväzoch, z jedného miesta ich vyrastá viac

Ihlice smrekovca opadavého majú v jeseni žltú farbu

Smrekovec opadavý má dlhý štíhly kmeň a kužeľovitú korunu

Vodorovné konáre sú viacnásobne rozkonárené. Listy ihlicovitého tvaru – ihlice sú mäkké a vyrastajú na konárikoch vo zväzoch vo väčšom počte z jedného miesta. Dosahujú dĺžku 2 – 3 cm. Šišky smrekovca dorastajú do veľkosti 3 cm a ostávajú na konárikoch viac rokov.

Farba ihlic je od mája do septembra svetlozelená, v októbri sa sfarbuje na žltú až žltohnedú. Pretrvávajú iba jedno vegetačné obdobie. Pred zimou všetky ihlice opadávajú a nové vyrastajú až nasledujúcu jar. Touto vlastnosťou je tento strom medzi ihličinami výnimočný.

Smrekovec v obci Gerlachov v okrese Poprad (v pozadí Gerlachovský štít s typickým kotlom)

Smrekovec opadavý v zimnom období

Na svoj život potrebuje veľa svetla a také stanovištia, ktoré sú prístupné vetrom. Dáva prednosť vápenatému geologickému podkladu. Často osídľuje ako prvý strom uvoľnené, odkryté alebo spálené plochy.

Jeho pevné a pružné červenkasté drevo si cenili už v antike, je najtrvanlivejšie zo všetkých našich ihličnatých stromov. V minulosti sa používalo na zhotovovanie krovov a povál, na výrobu štýlového nábytku, na stavbu lodí a materiálu ukladaného pod zem – najmä na zhotovovanie drevených potrubí. V súčasnosti sa používa na obkladanie stien a výrobu ozdobných predmetov. Mladá kôra v minulosti slúžila ako trieslo v garbiarstve a niekde má takéto využitie i dnes.

Smrekovec opadavý

Smrekovec opadavý patrí k liečivým rastlinám – z jeho kmeňa sa kedysi ťažila živica pod názvom benátsky serpentín (*Terenbinthina veneta*), pretože sa s ním obchodovalo v Benátkach. Používala sa ako prísada do liečivých balzamov na zmierňovanie zápalov – najmä na inhaláciu pri zahlienení dýchacích ciest, na náplasti a masti dráždiace kožu a na technické účely (napr. výroba lakov). V mikroskopii mala uplatnenie pri zalievaní preparátov.

V ľudovom lekárstve sa dodnes využívajú mladé výhonky smrekovca opadavého na inhaláciu a pridávajú sa aj do osviežujúcich kúpeľov. Tiež sa namáčajú do liehoviny a výluh z nich sa po kališkoch môže piť na posilnenie žalúdka.

Význam má i pre včelárov. Kvitne ako naša prvá ihličnatá drevina – v apríli a máji. Pre včely poskytuje veľké množstvo bledožltého peľu.

Smrekovec opadavý je zaujímavý i tým, že na jeho kmeni cudzopasí huba trúdnik (choroš), ktorá bola už v antike využívaná na liečebné účely. Jej pôvodnou domovinou je územie bývalého Sovietskeho zväzu, liečivé látky získané z nej však do predaja prichádzajú i z iných oblastí. Vyskytuje sa i na Slovensku.

Danica Božová

Fotografie: Vladimír Boža st., autorka

Kresba: Nela Gloriková

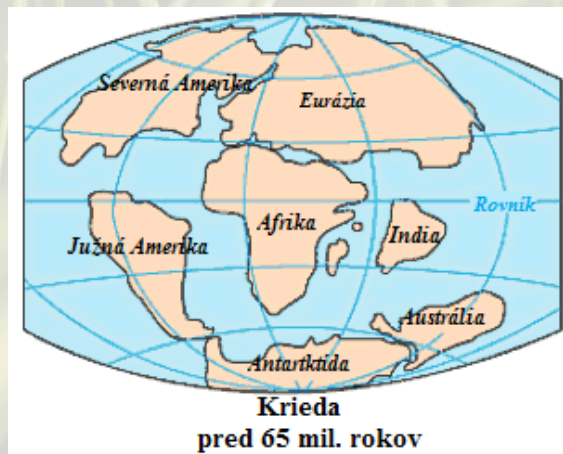
OBRNENÉ PEVNOSTI

Zlatý vek dinosaurov, v ktorom dosahovali najväčšie rozmery, rozšírili sa po celej zemi a zápasili s nemilosrdnými morskými plazmi, sa už skončil. Jura bola obdobím rozmachu a rastu populácie všetkých dinosaurov. Nastáva menej pokojné obdobie, v ktorom sa začínajú výraznejšie prejavovať klimatické zmeny a v ktorom sa vyvíjajú stále nové formy dinosaurov.

Kontinenty sa počas kriedy nadobro oddelili. Namiesto jurskej Laurázie a Gondwany začínajú vznikať kontinenty podobné tým dnešným, aj keď v tých časoch boli ešte v plienkach.

Do popredia sa dostávajú najmä americké a ázijské druhy dinosaurov. Na miestach, kde boli bujné a vlhké jurské lesy, sú teraz púšte, piesočnaté pláže či iné riedko zalesnené oblasti. Na povrch sa konečne dostávajú prvé kvitnúce rastliny, ktoré až do obdobia kriedy neexistovali. Nahosemenné borovice vystriedajú krytosemenné rastliny s bobuľovitými

plodmi, objavujú sa nové druhy hmyzu, napríklad nektárom sa živiace motýle.

**Krieda
pred 65 mil. rokov**

Rozloženie kontinentov v kriede sa podobalo tomu dnešnému